Tyrinėjimų metu nustatyta, jog gyvenvietės kultūrinį sluoksnį sunaikino ilgalaikis arimas. Iš dalies išlikęs kultūrinis sluoksnis gali būti aptiktas tik į Š nuo perkasos bei paminklo teritorijos esančiame miškelyje.

Egidijus ŠATAVIČIUS

Old Kalviai settlement

In 1999 the Kaišiadorys Museum carried out survey investigations in old Kalviai (Kaišiadorys district) settlement which had been found before. The area of 40 m^2 was explored. No habitation layer was discovered. In the plough zone layer 460 flint artefacts dated to the 9th-7th millennium B. C. were uncovered.

Egidijus ŠATAVIČIUS

MARGIŲ „SALOS" GYVENVIETĖS TYRINĖJIMAI

Margių „Salos" akmens amžiaus gyvenvietė yra Varėnos r., Kaniavos sen., Margių kaimo P pakraštyje. Tai gana masyvi keiminė kalva, užakusio Dubos ežero V pakraštyje, kurią iš visų pusių supa durpynas. Kalva-sala 200×300 m dydžio, ištęsta ŠR–PV kryptimi. Jos centrinėje dalyje yra iki 3 m aukščio statokais šlaitais kalvelė, kurios viršuje – apie 40×110 m dydžio lygi aikštelė.

1999 m. buvo tęsiami šio paminklo tyrinėjimai (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 24–26; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 50–52). Kalvos aikštelės PR pusės pakraštyje ištirtas 20 m^2 dydžio plotas. Perkasoje atsektas toks susisluoksniavimas: viršuje – iki 46 cm storio armuo, žemiau slūgsojo pilkos spalvos, bet įvairių atspalvių ir ryškumo smėlio horizontas – 40–65 cm storio gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, po juo balkšvai gelsvas smėlis – įžemis.

Tyrinėjimų metu rasta apie 3 230 titnaginių radinių. Daugiau nei 20% visų jų yra pabuvoję ugnyje, o apie 10% pasidengę plona įvairių spalvų patina. Dirbinių gamybai naudotas vietinis šviesiai pilkas titnagas. Aptikti 4 trikampiai strėlių antgaliai (tarp jų „širdinis"), 7 ašmenėliai su statmenai ir pusiau statmenai retušuotomis kraštinėmis, lancetas su išskala skeltės

distaliniame gale, 3 mikrorėžtukai, 15 rėžtukų (9 retušiniai ir 6 nuskeltiniai vienkrypčiai), 7 įvairių dirbinių fragmentai, 9 specialios paskirties dirbiniai, grąžtas, simetriškai suformuotas kirvelis ir kaltelis. Didžiąją dalį titnaginio inventoriaus sudarė įvairios nuoskalos (apie 92%) bei skeltės ir jų dalys (apie 8%). Gerai išlikusių skaldytinių nerasta. Tebuvo tik 17 visiškai sunaudotų vienagalių ir dvigalių skaldytinių šerdžių bei smulkių fragmentų.

Buvo ir kitokios akmens rūšies radinių: kelios stambokos nuoskalos, galąstuvas, smulki jo nuoskala.

Tirtajame plote rasta ir per 2 300 keramikos fragmentų. Dažniausiai tai labai smulkios (apie 1 cm^2 dydžio) puodų šukės. Bemaž 91% šio kiekio sudaro žiestos puodų šukės su stambokai grūsto granito priemaiša molio masėje. Puodai puošti įvairaus pločio horizontalių linijų eilėmis, o jų pakraštėliai dažniausiai profiliuoti (atlenkti į išorę). Keletas šukių puošta smulkių bangelių eilutėmis. Apie 9% puodų šukių sudarė lipdytinė keramika: plonasienė grublėtoji, įvairaus storio brūkšniuotoji bei akmens amžiaus (su grūstu granitu ir augalinėmis priemaišomis), puošta įkartėlėmis, duobutėmis, šukiniais įspaudais bei virvutėmis. Aptikta ir smulkių molio tinko gabaliukų.

Tiek titnaginiai ir akmeniniai, tiek keraminiai radiniai plote pasiskirstę daugmaž tolygiai, žymesnių sankaupų neaptikta. Stratigrafiškai pastebėtas tik ženklus titnaginių radinių bei lipdytinės keramikos kiekio didėjimas, leidžiantis nuo perkasos viršaus į apačią.

Aptikta ir keletas metalinių dirbinių: 4 geležiniai radiniai (2 plokštelės, kaltinė vinis ir stambokas smaigas su grandimi), 5 spalvotieji metalai (smulkus ritinėlis, juostelė ir 2 stambios švino plokštelės).

Taigi paminklo kultūrinis sluoksnis stipriai sujauktas įvairių apgyvendinimo etapų metu, ežero vandens lygio svyravimų bei vėlesnės žmogaus ūkinės veiklos. Kiek ryškiau išsiskyrė tik bendras akmens amžiaus bei XI–XV a. kultūriniai horizontai, iš kurių paskutinysis – vėlyvojo tipo piliakalnio liekanos. Kaip jau minėta, piliakalniui įrengti pritaikyta ežero sala su stačiais žemais šlaitais ir lygia aikštele viršūnėje. Kokių nors įtvirtinimų paviršiuje nepastebėta. Gali būti, jog jie sunaikinti ilgalaikio arimo ar įrengiant karjerą vakarinėje salos dalyje.

Tyrimų aikštelės pakraštyje bei šlaite metu perkasos sienelių pjūviuose atsidengė kadaise čia buvusių įtvirtinimų žymės – gynybinės sienos ir

pylimėlio liekanos. Pastarasis, supiltas pačiame aikštelės pakraštyje, šiuo metu tėra apie 30–40 cm aukščio, apie 1 m pločio. Jį išorėje palaikė ir stiprino gynybinė siena ar kokia nors kita panaši medžio konstrukcija. Čia, pylimėlio šlaito apatinėje dalyje, aptiktos kelios 10–30 cm pločio gulsčių rastų paliktos žymės–pakopėlės. Tuo tarpu vidinėje pylimėlio pusėje jokių konstrukcijos pėdsakų nepastebėta. Kad tai kažkokios medinės konstrukcijos liekanos, patvirtina ir šlaito apačioje susidaręs storokas tamsių degėsingų nuogulų sluoksnis. Beje, čia buvo rastas minėtasis geležinis smaigas su grandimi.

Šiam piliakalnio egzistavimo laikotarpiui skirtina ir visa žiesta keramika bei metaliniai radiniai.

Iš seno vietos gyventojų pasakojimuose irgi minima čia kadaise stovėjusi kunigaikščio Margio pilis.

Netoliese, už 5 km į rytus, yra kitas panašiai gamtiškai įrengtas piliakalnis – Dubičių „Bonos" pilis. Jis irgi yra buvusio ežero saloje, turi nežymius įtvirtinimus, o kultūrinis sluoksnis – nuo akmens amžiaus iki XVII a.

Egidijus ŠATAVIČIUS

Exploration of Margiai "Isle" settlement

In 1999 explorations of Margiai "Isle" settlement (Varėna district) of Stone Age, started some time ago, were continued. The area of 20 m^2 with a 40-65 cm thick habitation layer was excavated. The total of 3230 flint artefacts and more than 2300 potsherds were collected. The habitation layer was strongly disturbed in different periods. More distinct were only the joint layers of Stone Age and the 11th-15th centuries.

Egidijus ŠATAVIČIUS

MIŠKINIŲ 2-OJI GYVENVIETĖ

Miškinių 2 senovės gyvenvietė (Vilniaus r., Riešės sen.) yra 1,05 km į R nuo Žalesos upelio ištakų iš to paties pavadinimo ežero, 1,55 km į ŠV nuo naujojo Molėtų plento ir 100 m į ŠR nuo Žalesos upelio-kanalo kairiojo kranto. Gyvenvietei įkurti pasirinktas čia kadaise tyvuliavusio ežero (dabar numelioruoto ir paversto pievomis) Š krante esantis masyvus pusiasalis.